

Fonetika (fóné – hlas, zvuk lidské řeči)

- nauka o zvukové stránce lidské řeči
- zabývá se její funkcí při mluvení

Fonetika popisuje:

- základní jednotky řeči (hlásky)
- vyšší zvukové jednotky (slabiky, slova)
- jejich změny v souvislé řeči
- zvukové úpravy řeči modulačními faktory (melodie, tempo, přízvuk, barva hlasu)

Ortofonie

- nauka o správném tvoření a správném znění hlásek spisovného jazyka
- je nutným předpokladem ortoepie

Ortoepie (orthos – rovný, správný, epos – slovo)

- nauka o spisovném užívání spisovně tvořených hlásek
- ortoepická pravidla jsou součástí normy spisovného jazyka

Fonologie

- lingvistická disciplína
- zkoumá funkce hlásek, jejich schopnost rozlišovat slova svojí přítomností či záměnou

Zvuky řeči se tvoří mluvními orgány:

- ústrojí respirační (dýchací)
- ústrojí fonační (hlasové)
- ústrojí modifikační (artikulační)

Hlasový začátek

- způsob, jakým fonace začíná
- měkký – plynulé zesílení hlasu, pozvolné rozkmitání hlasivek
- dyšný – hlasivky se přibližují k sobě zpočátku neúplně, část vzduchu uniká, je provázen dyšným šelestem
- tvrdý – prudké rozražení hlasivek

Na tvorbě hlásek se účastní orgány:

- pohyblivé (rty, tváře, jazyk, měkké patro, stěny hltanu, dolní čelist)
- nepohyblivé (stěny dutiny nosní a nosohltanové, horní čelist, tvrdé patro, alveolární výběžky, zuby)

Dělení hlásek:

- samohlásky (vokály)
- souhlásky (konsonanty)
- vokály i konsonanty se rozlišují artikulačně i akusticky

Samohlásky - vokály

- systém českých samohlásek je tvořen 5 samohláskami
- jedna z nich má 2 grafémy (i-y)
- samohlásky se po stránce zvukové charakterizují poměrem rezonančních tónů dutiny ústní a hrdelní
- tyto rezonanční tóny formují zvuk hlásky - formanty

Klasifikace samohlásek

- dle postavení jazyka se dá znázornit na vokálním trojúhelníku – Helwagův)
- dle délky trvání – krátké, dlouhé
- diftongy – dvojhlásky (ou, au, eu)

Helwagův trojúhelník

<i>svislá poloha jazyka</i>	<i>vodorovná</i>	<i>poloha</i>	<i>jazyka</i>
	přední	střední	zadní
vysoké	i		u
středové	e		o
nízké		a	

Souhlásky - konsonanty

- českých souhlásek je 25
- lze je třídit dle několika hledisek (zda při jejich realizaci zní či nezní hlas, dle způsobu artikulace, dle místa artikulace)

Doporučená literatura:

- Hála, Sovák: Hlas, řeč, sluch
- Hála: Fonetika v teorii a praxi
- Vyštejn: Vady výslovnosti
- Ohnesorg: Artikulace českých hlásek